

Nr 25

Utbildningsutskottets betänkande med anledning av motion angående fortsatt statsbidrag till enskilda skolor m. m.

Motionen

1974: 1028 av herr Bohman m. fl. (m) i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om åtgärder som tryggar enskilda skolors fortsatta existens och utvecklingsmöjligheter (yrkandet 7).

Utskottet

Krav på åtgärder som tryggar enskilda skolors fortsatta existens och utvecklingsmöjligheter förs fram i motionen 1974: 1028. Dessa skolor är enligt motionen ett värdefullt komplement till skolor med primär- eller sekundärkommun som huvudman.

Skolöverstyrelsen har enligt 2 § i sin instruktion (1965: 737) inseeende över undervisningen av skolpliktiga barn, skolor på vilka skollagen äger tillämpning samt skolor och utbildning i övrigt för barn, ungdom och vuxna som anordnas av staten eller med statsbidrag av bl. a. enskild. Enskild skola, som inte åtnjuter statsbidrag, står inte under statlig tillsyn utom i de fall Kungl. Maj:t särskilt beslutar därom. Förutsättning för att ej statsunderstödd skola skall ställas under statlig tillsyn är bl. a. att skolans läroplaner skall vara godkända av skolöverstyrelsen.

Elever vid ej statsunderstödd skola äger inte erhålla studiehjälp enligt studiehjälpsreglementet (1964: 402) eller studiemedel enligt studiemedelsförordningen (1964: 401) om inte skolan genom beslut av Kungl. Maj:t ställts under statlig tillsyn. Slutbetyg eller avgångsbetyg från enskild skola har inte fullt kompetensvärde om inte skolan står under statlig tillsyn.

Frågan huruvida och i vilken omfattning statligt bidrag bör utgå till enskild undervisningsverksamhet behandlades ingående i propositionen 1962: 54 s. 365 ff. (SäU 1962: 1 och 5, rskr 1962: 328). Dåvarande departementschefen uttalade att statsbidrag bör kunna ifrågakomma efter prövning i varje enskilt fall från riksdagens sida beträffande sådana externatskolor, vilka syftar till att förverkliga eller utpröva mer omfattande eller genomgripande kursplanemässiga, metodiska eller andra pedagogiska idéer och tankar eller där man genom en speciell uppläggning av skolans hela arbete vill för praktiskt skolbruk omsätta utvecklingsfrämjande uppfostrings- eller omvårdnadsidéer. Departementschefens uttalande föranledde ingen erinran från riksdagens sida. Beträf-

fande statsbidrag till privata gymnasier utgick man i propositionen 1964: 171 (s. 587) och i riksdagens beslut från att då gällande regler i allt väsentligt skulle tillämpas även i fortsättningen (SäU 1964: 1 höstsessionen, rskr 1964: 407).

Av statsbidragsberättigade skolor på det gymnasiala stadiet med annan huvudman än primär- eller sekundärkommun utgör skolor för industri- och hantverksyrken, vårdirken och andra jämförbara yrken den största gruppen. Antalet bidragsberättigade skolor med bl. a. treårig gymnasial linje (jämte del av grundskola) är nio. Enskilda skolor med företrädesvis grundskola är få, nämligen vissa estniska skolor, Kristofferskolan och Hillelskolan. Statsbidraget utgår enligt olika grunder till de olika skolorna. För skolor som får bidrag enligt kungörelsen 1964: 137 om statsbidrag till vissa privatskolor är statsbidraget beroende av om kommun ger visst bidrag. Kungl. Maj:t har fått bemyndigande att, om särskilda skäl föreligger, medge fortsatt statsbidrag även om det kommunala bidraget dras in (prop. 1973: 1 bil. 10, UbU 1973: 5, rskr 1973: 72).

För skolor med annan huvudman än primär- eller sekundärkommun gäller i dag mycket olika villkor i statsbidragshänseende. Till gymnasium utgår statsbidrag antingen motsvarande i genomsnitt 87 procent av skolornas bidragsunderlag m. m. eller, till Restenässkolan, med 8 kr. per elev och dag av läsåret. För Kristofferskolan är bidraget begränsat till vissa av de befintliga klasserna. Till yrkesskolor utgår bidrag efter olika grunder för olika skolor. Utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK) behandlar frågan om statsbidrag till viss enskild utbildning, nämligen den s. k. inbyggda utbildningen. Utskottet anser att SSK genom tilläggsdirektiv bör få i uppdrag att även se över formerna för givande av statsbidrag till övrig nu statsunderstödd enskild utbildning. Vad utskottet anfört om en översyn av bestämmelserna beträffande statsbidrag till enskilda skolor bör riksdagen som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet hemställer

att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet med anledning av motionen 1974: 1028 yrkandet 7 anfört beträffande tilläggsdirektiv till utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK).

Stockholm den 2 maj 1974

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar Alemyr (s), Larsson i Staffanstorp (c), Nordstrandh (m), Wiklund (s), Elmstedt (c), fru Gra-

din (s), herr Johansson i Skärstad (c), fru Dahl (s), fru Sundberg (m), herrar Sundgren (s), Karlsson i Mariefred (c), fru Lantz (vpk), herrar Hagberg i Örebro (s), Gillström (s) och Wikström (fp).

Reservation

av herr Nordstrandh (m) och fru Sundberg (m) som anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 2 som börjar med »För skolor» och slutar med »till känna» bort ha följande lydelse:

Frågan om avveckling eller successiv reducering fr. o. m. den 1 juli 1975 eller senare av nu utgående statsbidrag till enskild skola, som får bidrag enligt kungörelsen 1964: 137, bör avgöras av Kungl. Maj:t och riksdag från fall till fall. Detta innebär avvikelse från 1973 års beslut om handläggning av förevarande statsbidragsfrågor men gör det möjligt för riksdagen att ta de särskilda hänsyn som situationen i varje enskilt fall kräver. Beträffande statsbidrag budgetåret 1974/75 erinrar utskottet om — vilket också framgår av betänkandet UbU 1974: 8 — att Kungl. Maj:t har fått bemyndigande att, om särskilda skäl föreligger, medge fortsatt statsbidrag även om det kommunala bidraget dras in. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t utnyttjar bemyndigandet i fråga om tiden före den 1 juli 1975.

För skolor med annan huvudman än primär- eller sekundärkommun gäller i dag mycket olika villkor i statsbidragshänseende. Till gymnasium utgår statsbidrag antingen motsvarande i genomsnitt 87 procent av skolornas bidragsunderlag m. m. eller, till Restenässkolan, med 8 kr. per elev och dag av läsåret. För Kristofferskolan är bidraget begränsat till vissa av de befintliga klasserna. Till yrkesskolor utgår bidrag efter olika grunder för olika skolor. Utredningen om skolan, staten och kommunerna (SSK) behandlar frågan om statsbidrag till viss enskild utbildning, nämligen den s. k. inbyggda utbildningen. Utskottet anser att SSK genom tilläggsdirektiv bör få i uppdrag att i anslutning till detta arbete även lägga fram förslag till ett system för statsbidrag till övrig statsbidragsberättigad enskild utbildning, vilket bör vara så enhetligt som möjligt utan att innebära en försämring jämfört med nuvarande läge. Även om det av samhällsekonomiska och andra skäl varken är möjligt eller ens eftersträvansvärt att bygga upp ett parallellt skolsystem som har annan huvudman än primär- eller sekundärkommun, bör ändock förutsättningslöst prövas i vilken utsträckning inom en kommun skolor kan drivas av enskild huvudman utan att nuvarande kostnadsramar för skolväsendet överskrids och utan att de föräldrars valmöjligheter minskar som önskar låta sina barn gå i en kommunal skola.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet med anledning av motionen 1974: 1028 yrkandet 7 anfört beträffande fortsatt statsbidrag till enskilda skolor och enhetligt statsbidragssystem för sådana skolor.

Särskilt yttrande

av fru Lantz (vpk):

Innevarande år får åtta stycken enskilda skolor statsbidrag enligt kungörelsen 1964: 137. Enligt beslut av 1973 års riksdag skall statsbidraget till enskilda skolor successivt avvecklas om kommun, där sådan skola är belägen, beslutar att avveckla motsvarande kommunala bidrag. Om särskilda skäl föreligger kan Kungl. Maj:t medge fortsatt statsbidrag även om det kommunala bidraget dras in. Vänsterpartiet kommunisterna ser det som angeläget att enskilda skolor i snabbast möjliga takt avvecklas och tas om hand av det allmänna utbildningsväsendet. Dessutom bör fortsatt avveckling av statsbidraget till viss enskild yrkesutbildning, s. k. inbyggd utbildning, ske snarast.

Krav på att åtgärder som tryggar enskilda skolors fortsatta existens och utvecklingsmöjligheter skall vidtas, som förs fram i motionen 1974: 1028, kan vänsterpartiet kommunisterna på inga premisser tillstyrka. Vi har däremot sett det som riktigt att Kungl. Maj:t i denna fråga för att bl. a. få frågan allsidigt belyst ger SSK-utredningen i tilläggsdirektiv att särskilt analysera frågan om fortsatt stöd till enskilda skolor.